

✕

Kronika.

✕

Mislim, da bi vse take reči Danijel (ali kdo je že bil) namesto svoje smole vrgel v žrelo zmaju, pa bi se gotovo razpočil. Pripominjam le, da ima knjiga predgovor, ki ga je napisal Ljubomir Micić; v njem razlaga «novoumetniški mednarodni pokret». Kdor nič ne ve o Zenitizmu, naj le to prebere, pa bo videl, da tudi potem ne bo ničesar vedel.

Mirko Pretnar.

Kronika.

Sara Bernhardt (22. X. 1844 — 26. III. 1923). Genij: tvorna narava, ustvarja nove vrednote, nagoni so mu estetski; to so pesniki, umetniki... Talent: Judje so talenti, posnemalci, drugotno nadarjeni, posredujejo vrednote, so sentimentalni, veliki glumci... Na te svoje beležke, ki sem jih kot sedmošolec l. 1907. izpisal iz neke študije (Karl Busse?), sem se spomnil ob smrti največje gledališke igralk. Rosine Bernhardt, imenovana Sara Bernhardt, se je namreč rodila v Parizu kot nezakonska hči judovske učiteljice in francoskega uradnika. Pa še neka druga, Chamberlainova teorija se zdi, da se je obistinila na njej: mešanje dveh blizkih plemen je menda ugodno za razcvit bistrca, glej Nietzscheja in veliko nemških klasikov rodom iz bivšega slovanskega ozemlja, dočim je amalgam oddaljenih pasmin (n. pr. črne in bele) nepripraven, osobito v nravstvenem pogledu.

Toda pustimo te večinoma antisemitske doktrine in ozrimo se za trenutek na brezprimerno kariero pokojne igralk, ki je po samostanski vzgoji v Versaillesu, dobivši na konservatoriju drugo ceno za tragedijo, nato za komedijo, počela svojo blestečo pot navzgor v največjem francoskem dramskem gledališču Comédie Française l. 1872. Nastopila je skoro na vseh večjih pariških odrih: Gymnase, Porte-Saint-Martin, ki ga je pozneje kupila, Odéon, Vaudeville, prevzela pod imenom svojega sina Morica vodstvo v Ambiguju, kesneje samostojno v Renaissanci in nato v nekdanjem Théâtre des Nations, ki ga je prekrstila v Théâtre Sarah-Bernhardt. Ta naziv mu ostane, dokler bo mesto lastnik pozornice.

Sara Bernhardt je hodila na dolgotrajne obhode zlasti v Ameriko in Anglijo, kjer so od l. 1879. dalje rajno krasotico nazivali zgolj the divine Sarah, na Rusko, Švedsko itd. Na enem vsakoletnih izletov v London se je poročila 1882. z Damalom, ki pa je umrl že čez sedem let. Za propagando francoske umetnosti in misli po tujini ji je l. 1913. vlada podelila križec Častne legije. Več let je bolehalo radi padca na nekem newyorškem prizorišču; v aprilu 1915. pa so ji na bordeauxski kliniki odrezali nogo. Čez kratko se je navzlic podmorski vojni, ki je takrat dosegala svoj višek, odpeljala ponovno v Ameriko na propagando.

Vrnivši se v Francijo, je 50krat igrala verzificirano dramo Morica Rostanda la Gloire (1918); v tej vlogi mi jo je bilo dano videti v drugič l. 1921.: hodila je že ob palici, vendar glas je bil še mladosten. Za Rostandom je proučevala za pozornico Edvarda VII., drug igrokaz v stihih, Daniel, čigar avtor, Louis Verneuil, je pozneje postal njen prazet. Ob glavni izkušnji Guitryjevega Sujet de roman je stara Sara omedlela in se ni več pojavila na deskah.

Delovala je tudi v drugih smereh. L. 1878. je obelodanila lastni roman «V oblakih», 10 let za tem uprizorila izvirno enodejanko «Priznanje», 1907. uspele

✕

Kronika.

✕

«Spomine» in predlani «Malo Kreolko». Kot kiparica je prejela pohvalo 1879. za soho «Po nevihti» in je razen tega izklesala več doprsnic: najlepša je bila Edmonda Rostanda, kateremu je posvečala neobičajno pozornost.

Težko, da bi bilo katero ime bolj razširjeno mimo njenega: niti Pasteur ni tolikanj slovel. «Svet je zatemnel po smrti velike igralkе,» piše Evening World; «svet je osirotel,» pretirava Evening Post; «Sara Bernhardt je simbol Francije, ki ostane brez tekmice na zemlji, slavnější in sijajnější nego kdaj» (Philadelphia Evening Leader). Vsi presežniki so bili zanjo prešibki, člankarji so jo jeli nazivati «zvezdo», kar je danes obrabljen izraz. Pa saj je izžarevala nenavaden čar lepote, glas ji je bil omamljiv, poudarek toli razumen, da ja zanašala delo v nebo. «Gredé skozi njene ustne, se najskromnější kovina premeni v suho zlato,» je rekel Mounet-Sully. «Kadar ne razumem zmisla v kakem besedilu, ga ponovim, posnemaje Saro, in takoj mi je jasno,» je priznala učenka na konservatoriju, Michelu Georges-Michelu.

Pela je, kovala, prehitevala takt kakor skokot, ki je zdajci bobnel, kipel, peketal, padal v molk, prekinjen le s ponovljeno ihto. Pričela je iznova, skoraj enolično, a presenetila te je z nepričakovanim ganutjem, z upornim ali boleznim prizvokom, idočim iz njene najgloblje globine, ki ga ni pustila do konca periode, razen da ga je povišala. Včasih je do sto stihov podala enozvočno, da je najpomembnější prišel do veljave: osuplo občinstvo se ni zavedlo, da je krasota enega vzcvetela iz sto žrtvovancev. Vedno pa je bilo pri njej življenje, življenje v slednjem stavku, v sleherni besedici. «Življenje rodi življenje,» je rekla. Energija je vir energije. Razsipajoč obogatite...

Bernhardtova je bila lepa žena triogelnih oči, vedno črno obrobljenih, kar jim je dajalo še večjo globočino, in šibkega stasa. Gojila je šport — jahanje in telovadbo — pisala za ameriške obzornike, čitala vse modne romane: njena simultana delavnost nas domisli anekdot o Cezarju in Napoleonu. Znanе so njene ekscentričnosti: hribolastvo, lov, domača menažerija. Zbog tega je deževalo nanjo pamfletov in namigljivih romanov, od katerih najbolj sloveti Sarah Barnum in Champsaur's Dinah Samuel. Bila je duhovita. Ko je Comédie Française pred 50 leti poklonila waleškemu princu dragocen album, je vsak francoski glumec vanj zapisal kako misel. Gospodična Bernhardtova je zabeležila tole: «Razumen človek povzdigne sebičnost na višino čednosti. Bedakova stvar je, če ta postane grehota». Mnogo njenih domislic in krilatice bo dobiti v Goncourtovih in Lorrainovih «Zapiskih». Kako je umela zabavati! «Čudovito je gledati, kako Sara Bernhardt igra, še bolj pa, kako živi,» je dejal Sardou.

Po sijajnih početkih je l. 1880. ustvarila v Théâtre-Français Klorindo v Augierovi «Pustolovki». Poročevalec pri J. d. D. ji je očital poprečno razumevanje te osebe in neverjeten kostum. Užaljena je dala ostavko v tem gledališču ter bila obsojena na 100.000 frankov globe. Ta občutljivost se je sčasoma unesla in v oporoki je velika interpretka odklonila vsak nagrobni govor. Njena volja se je izpolnila, ko jo je kanonik Loutil, bolj znan pod pisateljskim imenom Pierre l'Ermite, na državne stroške pokopaval na grobišču Père-Lachaise, odkoder jo bodo na njeno željo prepeljali v Belle-Isle-en-Mer. Njej na čast pa bodo njeni rojaki zgradili selo z imenom Sarah-Bernhardt, kjer bodo stanovanja v prvi vrsti oddajali duševnim delavcem.

A. Debeljak.

.....
Urednikov «Imprimatur» 16. novembra 1923.